

DANSK PSYKOLOGISK FORSKNING –

Psykolog Nyt bringer i denne rubrik resumeer af originalartikler, systematiske review og metaanalyser, der er publiceret af danske forfattere i danske eller internationale peer-review tidsskrifter.

Manuskriptvejledning mv.: www.dp.dk > Psykolog Nyt > Om bladet > Forskningsstof.

Indlæg sendes pr. e-mail til danskspsykologiskforskning@dp.dk.

Redaktion: Fra Universitetssektionen: Ane Søndergaard Thomsen (AAU), Janni Niclasen (KU), Mimi Yung Mehlsen (AU), Nina Rottman (SDU) & Halfdan Skjerning (SDU). Desuden Jørgen Carl, Psykolog Nyt.

Frontotemporal demens – kognitive ændringer i den prækliniske fase

Frontotemporal demens, FTD, adskiller sig fra den mere kendte og hyppige Alzheimers sygdom på flere måder: (i) den rammer i yngre alder, (ii) den optræder hyppigere med klar arvegang, og (iii) den rammer i højere grad personlighed og social adfærd end hukommelse.

En stor jysk familie med en sådan demensform har været fulgt af et dansk-svensk-engelsk forskerhold siden 1985. Arvegangen er autosomal dominant, men skæbnen ville, at 58 af 60 børnebørn af den først kendte person med sygdommen er børn af genbærere, og risikogruppen i fjerde generation er derfor meget stor. Gennemsnitsalderen ved debut er 57 år. Familien har gennem årene været velvilligt indstillet over for undersøgelser. Mutationen blev i 1995 lokaliseret til kromosom 3 (heraf betegnelsen FTD-3), og den blev fundet i 2005. Den kliniske fænotype er beskrevet i flere artikler, men overvejende i den fuldt udviklede sygdom. (Historien om fundene og forskergruppen er i <http://gade.psy.ku.dk/FTD3/FTD3.htm>).

Det aktuelle arbejde er et led i at bestemme den tidlige fænotype, dvs. hvordan sygdommen ytrer sig i tidlig fase. Blandt andre strategier for at bestemme dette har været retrospektive interview med nærmeste pårørende, hvilket utvetydigt har fastslået, at ændringer i personlighed og social væremåde opleves af nærtstående som både tidligere og stærkere end ændringer i kognitive funktioner, især hukommelse. Vi har også i en del tilfælde udført neuropsykologiske undersøgelser tidligt efter diagnose, men variabilitet i disse resultater har vanskeliggjort en klar beskrivelse.

Det arbejde, som vi nu har publiceret, er resultatet af en fremadrettet undersøgelse startet i 2002. Vi indbød medlemmer af familien til ”blodprøvetagning, neuropsykologisk undersøgel-

se, information om sygdommen og samvær med familien” på en lokal kro. Til den neuropsykologiske del medtog vi kun personer i alderen 40-70 år. Vi havde fem ’test-stationer’, som deltagerne roterede mellem med ca. 15-20 minutters undersøgelse på hver, så de samme test blev administreret til alle af de samme psykologer. Testerne var også blinde for, om de undersøgte en risikoperson eller ægtefælle. Vi gentog dette i 2005 og 2010. I alt har vi gennemført ca. 150 undersøgelser, men de afgørende data er fra 28 personer, som har deltaget alle tre gange, så vi har kunnet beregne ændringer over tid. Af de 28 med fulde data var der 9 genbærere. Vi ekskluderede ved diagnosticeret demens, men der var diskrete tegn på demens hos fire eller fem ved sidste undersøgelse, og de blev diagnosticeret i løbet af de næste ca. 2 år.

Længdesnitsanalyserne viste en gradvis forringelse af psykomotorisk tempo, kapacitet i arbejdshukommelse og et globalt mål for eksekutive funktioner i gruppen af ikke-demente genbærere. Der var ingen sikker forskel fra kontrolgruppen i domænescores for hukommelse og visuospatiale funktioner. Den individuelle variation var imidlertid betydelig. Vi konkluderede, at der ved FTD-3 forekommer en langsom udvikling af kognitive ændringer domineret af eksekutive forstyrrelser, og at denne udvikling begynder år før klinisk sygdom. Blandt konsekvenserne er, at FTD-3’s klassifikation som en frontotemporal demensform er styrket.

Reference: Stokholm, J., Teasdale, T.W., Johannsen, P., Nielsen, J.E., Nielsen, T.T., Isaacs, A., Brown, J.M., & Gade, A. (2013). Cognitive impairment in the preclinical stage of dementia in FTD-3 CHMP2B mutation carriers: a longitudinal prospective study. *Journal of Neurology, Neurosurgery and Psychiatry*, 84, 170-176.

Forfatter/kontakt: Anders Gade, Institut for Psykologi, Københavns Universitet, Øster Farimagsgade 2A, 1353 København K. Anders.Gade@psy.ku.dk.